

УДК 378.018.43:[37.011.3-051:78]
DOI: 10.24144/2524-0609.2019.45.70-74

Замороцька Валентина Василівна

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри музики і хореографії

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м.Слов'янськ, Україна

zamorotskavalentyana@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-8997-114X>

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Анотація. Мистецька освіта переживає період інтенсивної модернізації та інформатизації. Дослідження феномена дистанційного навчання на сучасному етапі розвитку музичної освіти є метою пропонованої статті. Дослідження здійснювалося загальнонауковими методами: аналізу, синтезу, абстракції, системності, узагальнення. Обґрунтовано думку про те, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у музичному навчанні сприяє його перетворенню на високохудожній і високотехнологічний процес. Активне використання дистанційних курсів під час формування інструментально-виконавської компетентності студентів дозволяє підвищити ефективність цього процесу завдяки специфічним методам: залученню засобів ІКТ, художнім проектам, електронному тестуванню. Під час здійсненого дослідження доведено, що використання дистанційного курсу в інструментально-виконавській підготовці майбутніх учителів музики фактично є прикладом моделі змішаного навчання, у якому викладачеві відводиться роль тьютора. Наголошується, що позитивним результатом є більш гнучке навчання, яке дозволяє враховувати індивідуальні освітні потреби студентів, індивідуальний темп освоєння ними навчального матеріалу.

Ключові слова: інформатизація; дистанційне навчання; інструментально-виконавська компетентність; учитель музики; фортепіано.

Актуальність теми дослідження. Необхідність модернізації вищої освіти в Україні та прагнення вищої школи відповісти європейським освітнім стандартам зумовлює використання інноваційних методик, мобільних і динамічних форм навчання, до яких належить і дистанційне навчання, яке довело свою ефективність у процесі підготовки фахівців з різних галузей, зокрема і представників творчих професій. Однак з огляду на специфікацію музики як найбільш абстрактного з мистецтв, а музичних дисциплін як дисциплін переважно практичної спрямованості, можливість включення або повного переходу студентів-музикантів на дистанційне навчання у вищій школі видається проблемним і неоднозначним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-педагогічні та науково-методичні розвідки вітчизняних і зарубіжних дослідників засвідчують той факт, що використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій стало невід'ємною частиною мистецької освіти. Початок ХХІ століття позначився розробленням і широким використанням комп'ютерних програм та мультимедійних засобів для музичної освіти: Дж. Савадж (J. Savage), автор кількох проектів щодо музичної освіти дітей засобами ІКТ, розробляє нові підходи до впровадження комп'ютерних технологій з урахуванням навчального плану, освітньої мети, ефективного управління освітнім процесом (Savage, 2004, 2010). М. Сімонсон (M. Simonson), С. Смальдіно (S. Smaldino), М. Олбрайт (M. Albright) та ін. обґрунтовують засади використання дистанційних технологій для навчання різних дисциплін, зокрема й мистецьких (M. Simonson, S. Smaldino & M. Albright, 2003). Р.Чао-Фернандес (R. Chao-Fernandez), С. Роман-Гарсія (S. Román-García) та ін. пропонують до використання різні стратегії навчання музики за допомогою ІКТ у межах методики музичної освіти школярів (Chao-Fernandez & Román-García, 2017).

У вітчизняній науці дослідження проблеми розроблення і використання ІКТ та мультимедійних технологій у музичній освіті представлені в працях О. Чайковської, Г. Александрової та ін., які наголошують на тому, що специфічні властивості мультимедіа надають можливість унаочнення, роблять доступним складний матеріал, посилюють емоційний вплив, інтенсифікують роботу учнів тощо (Чайковська & Александрова, 2013).

Оприлюднений досвід Л.Гаврілової впровадження дистанційного навчання в мистецькій підготовці майбутніх учителів початкових класів на прикладі дистанційних курсів «Історія музичного мистецтва України» та «Мультимедійні технології в мистецькій освіті»: авторка проаналізувала особливості створення електронних освітніх ресурсів, мультимедійних підручників і посібників з історії музичного мистецтва та їх системне залучення до е-навчання майбутніх учителів музики (Гаврілова, 2017).

Метою статті є висвітлення власного досвіду розроблення і застосування дистанційних курсів під час формування фахової інструментально-виконавської компетентності студентів, а також аналіз специфіки методів дистанційного навчання в інструментально-виконавській підготовці майбутніх учителів музики. Дослідження здійснювалося загальнонауковими методами: аналізу, синтезу, абстракції, системності, узагальнення.

Виклад основного матеріалу. На підготовчому етапі дослідження нами було розроблено дистанційний курс «Основний музичний інструмент (фортепіано)» (режим доступу: <http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=664>) і на основному етапі дослідження здійснено його апробацію в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музики на факультеті початкової, технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Учасниками експерименту стали студенти рівня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 013 – Початкова освіта (спеціалізація «Музика»). Для вирішення завдань дослідження було використано комплекс методів: теоретичні (аналіз наукових і науково-методичних джерел з проблем використання дистанційних курсів у фаховій виконавській підготовці майбутніх учителів музики, систематизація та узагальнення зібраної інформації) й емпіричні (бесіди, анкетування, педагогічний експеримент).

Навчальний курс «Основний музичний інструмент

мент (фортепіано)» передбачає проведення індивідуальних занять зі студентом, а також можливість коригування та адаптації програми відповідно до інструментально-виконавських здібностей майбутнього педагога. Курс спрямований на подальший розвиток і вдосконалення інструментально-виконавських умінь студентів та підготовку майбутніх учителів музики до використання фортепіано на уроках музичного мистецтва і в позанавчальній роботі закладів середньої освіти.

Дистанційний курс «Основний музичний інструмент (фортепіано)» органічно доповнює систему професійної виконавської підготовки майбутніх учителів музики, реалізуючи принципи змішаного навчання, і, так само, як і дисципліна, містить такі розділи: 1) теоретичний; 2) практичний; 3) самостійна робота студентів; 4) контрольний.

Серед основних завдань дистанційного курсу «Основний музичний інструмент (фортепіано)» виокремлюємо такі:

1. Оптимізація фахової інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики.
2. Підвищення мотивації до педагогічної діяльності і професійного самовдосконалення інструментально-виконавської підготовки студента.
3. Підготовка до здійснення освітньої діяльності в закладах освіти шляхом накопичення музичного репертуару.
4. Формування професійних умінь добирати та інтерпретувати зразки музичного мистецтва з урахуванням вікових особливостей школярів.
5. Виховання естетичних смаків та ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музики.

Очікуваним результатом вивчення дисципліни і роботи в дистанційному курсі «Основний музичний інструмент (фортепіано)» є формування в студентів насамперед фахової інструментально-виконавської компетентності, яка передбачає оволодіння технічними прийомами гри на фортепіано: виконавськими навичками, технічною витривалістю, слуховим контролем; читання нот з листа; гри в ансамблі; транспонування; оволодіння способами інтелектуальної роботи при розучуванні музичних творів; здатність організувати музичну діяльність учнів на уроках музичного мистецтва та в позанавчальний час. У структурі інструментально-виконавської компетентності майбутнього вчителя музики традиційно виокремлюємо когнітивний, операційно-діяльнісний і мотиваційно-ціннісний компоненти.

Роботі з курсом передують інформаційний блок, що містить загальні відомості про курс, форум для спілкування зі студентами і консультацій, глосарій до курсу, що надає основні поняття та їх тлумачення, а також розучувні для завантаження завдання до творчих проєктів, рекомендації до укладання е-портфоліо, орієнтовний репертуар і перелік рекомендованої літератури.

Теоретичний розділ курсу спрямований на формування і розвиток когнітивного компонента інструментально-виконавської компетентності майбутніх учителів музики і вміщує текстові матеріали лекцій, що супроводжуються мультимедійними презентаціями, схемами, таблицями, а також мультимедійним контентом (аудіо-, відео-фрагментами, фотоматеріалами, репродукціями творів образотворчого мистецтва та ін.). Лекційний матеріал презентовано в стислій формі, у вигляді конспекту.

Практичний розділ дистанційного курсу «Основний музичний інструмент (фортепіано)» спрямований на формування операційно-діяльнісного компонента інструментально-виконавської компетентності

студентів і передбачає формування і розвиток умінь і навичок слухання музики, вільного володіння музичним інструментом навичок читання нот з аркуша, транспонування, добору музики на слух, здійснення музичноаналітичної діяльності, розвитку креативного музичного мислення.

Розділ самостійної роботи, який вміщує завдання, що потребують комплексного вирішення шляхом застосування інтернет-ресурсів, роботи з мультимедійним контентом, його опрацювання як індивідуально, так і в групових видах діяльності, спрямований переважно на формування мотиваційно-ціннісного компонента інструментально-виконавської компетентності студентів.

Контроль музичних знань та інструментально-виконавських навичок, набутих під час опанування дистанційного курсу «Основний музичний інструмент (фортепіано)» відбувається у формі тестування (навчальне середовище MOODLE надає можливість ефективно перевірити знання теоретичного матеріалу, а також опанування музичних творів композиторів на слух з допомогою завдань, розроблених у модулі «Тест»).

Розглянемо специфіку методів дистанційного навчання в інструментально-виконавській підготовці майбутніх учителів музики.

Метод залучення засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Як відомо, для створення повноцінної виконавської інтерпретації, занурення в зміст музичного твору, необхідна не лише технічна досконалість, а й професійна виконавська майстерність, яка передбачає комплекс музичних знань, умінь, розвинених естетичних потреб і цінностей, інших якостей особистості. Також виконавець має знати і систематизацію музичних форм, і інструментознавство, і власне музичну літературу (біографії композиторів, інформацію про окремі твори), розуміти проблеми музичної естетики, розвитку художніх напрямків і творчих шкіл, різні аспекти впливу композиторської творчості на духовне життя суспільства. Крім того, музично-інструментальна виконавська діяльність передбачає використання міждисциплінарних зв'язків з літературою, історією, культурологією, мистецтвом (живописом, театром, кіно, хореографією). Отже, музично-виконавська інтерпретаційна діяльність є одним з найбільш різнопланових видів музичної діяльності, який включає значний обсяг інформації.

Сучасні технології, зокрема засоби мультимедіа та інші комп'ютерні технології значно полегшують пошук інформаційних відомостей та дозволяють поглибити усвідомлення того чи іншого музичного явища за рахунок інших видів інформації (текстової, графічної, статичної та динамічної візуальної) (Simonson & Smaldino, 2003; Li & Powell, 2013).

Залучення засобів ІКТ відбувалось у таких напрямках:

- робота з інформацією про життя і творчість композитора, з його окремими творами в мережі Інтернет; опрацювання наукових статей; робота з аудіо- і відеофайлами для глибшого розуміння історичних реалій епохи;
- пошукова діяльність з метою аналізу і порівняння музично-виконавських інтерпретацій твору у виконанні автора і відомих та маловідомих піаністів;
- створення власної інтерпретації, розробленої для конкретної аудиторії, на основі аналізу композиторських і виконавських виражальних засобів і систематизації опрацьованої інформації;
- використання ресурсів нотних інтернет-бібліо-

- тек;
- залучення електронного контенту мультимедійних енциклопедій та інших інформаційно-довідкових видань;
- запис виконання музичного твору з використанням відео-камери чи телефону для подальшого аналізу виконавської інтерпретації (самостійно чи з викладачем);
- залучення візуальних асоціацій, пошук творів живопису й інших видів образотворчого мистецтва, використання асоціативних зв'язків, художніх аналогій для заглиблення інтерпретації змісту музичного твору.
- Метод залучення засобів інформаційно-комунікаційних технологій сприяв розвитку певних умінь і навичок музично-інтерпретаційної виконавської діяльності:
- розвитку самостійності музичного мислення, оволодінню навичками самопрезентації та спілкування з різними аудиторіями;
- створенню «слухової моделі» виконавської інтерпретації музичного твору;
- формуванню умінь використовувати медіа під час навчання, критично оцінювати власну медіа-активність.

Метод проектів став одним із провідних у роботі студентів у дистанційному курсі «Основний музичний інструмент (фортепіано)». Визначимо алгоритм творчої проектно-діяльності майбутніх учителів музики під час формування фахової інструментально-виконавської компетентності: визначення учасників художньо-виконавського проекту та вибір теми; постановку проблеми, мети й завдання художнього проекту; визначення типу й змісту художньо-проектної діяльності; добір методів і засобів реалізації проекту; самостійна виконавсько-інтерпретаційна діяльність студентів.

Майбутнім учителям музики було запропоновано два види проектів: монопредметний – із дисципліни «Основний музичний інструмент» (проектно-інтерпретаційна діяльність в межах репертуару і виконавських завдань у класі з музичної спеціальності) та поліпредметний проект, який передбачав роботу з декількох фахових дисциплін («Додаткового музичного інструменту», «Практикуму зі шкільного репертуару», «Аналізу музичних творів» тощо). Конкретну тематику проектів було узгоджено зі студентами, їм пропонувалися теми різного змісту з урахуванням індивідуального рівня учасників проектних груп та кола їхніх музичних уподобань.

Проекти виконувалися упродовж навчального року і оцінювалися викладачами як на етапі поточно-го, так і підсумкового контролю.

Проект «Гармонія музики і живопису у творчості М. Чурльоніса». Студенти об'єдналися в чотири групи:

- пошуковці, які реалізовували інформаційно-пошукову складову проекту: накопичували і систематизували відомості про життя і творчість М. Чурльоніса, а також здійснювали пошук його фортепіанних творів у виконанні різних піаністів та творів живопису «Фуга», «Знаки Зодіаку» та ін.);
- аналітики-мистецтвознавці (основні види діяльності – музично-аналітична: музикознавчий, музично-педагогічний та інтерпретаційний аналіз

виокремлених творів М. Чурльоніса; естетико-стильовий аналіз творів живопису та дослідження реалізації принципів музичного формоутворення на картинах художника);

- ІТ-фахівці (основний вид діяльності – створення інформаційного мультимедійного супроводу для виконавської інтерпретації творів М. Чурльоніса засобами комп'ютерних технологій);
- виконавці-інтерпретатори реалізовували інтерпретаційну складову проекту: здійснювали музичне виконавство і стисло коментували зміст, засоби виразності та музичної форми).

Кінцевим продуктом художнього проекту «Гармонія музики і живопису у творчості М. Чурльоніса» стала виконавська інтерпретація трьох музичних творів композитора у мультимедійному супроводі, на якому були представлені картини цього автора, що найбільше сполучалися з музичним текстом.

Специфічне проведення контролю знань й умінь, набутих під час вивчення курсу «Основний музичний інструмент (фортепіано)». Для того щоби перевірити сформованість ключових знань, набутих під час вивчення дистанційного курсу з основного музичного інструмента, достатньо провести звичайне тестування у навчальному середовищі MOODLE з використанням тестових завдань різних типів. Перевірка специфікованих музичних знань, а також сформованості особливих умінь сприйняття музики, розвиненості навичок слухання музики, розпізнавання музичних творів на слух вимагає проведення музичної вікторини (впізнавання творів із визначенням їх авторів, частини або конкретної теми великого твору). Вікторини розроблено з використанням можливостей модуля «Тест» навчального середовища MOODLE у двох варіантах: – завдання закритої форми (прослухати музичний фрагмент і вибрати правильну відповідь серед запропонованих); – завдання відкритої форми (питання типу «есе»: після слухання фрагменту музичного твору слід вписати відповідь у відведене місце, вказавши автора, точну назву твору та розділ, акт опери, частину симфонії, партію чи тему тощо).

Висновки. Упровадження дистанційного курсу «Основний музичний інструмент (фортепіано)» в систему професійної підготовки майбутніх учителів музики ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» дозволило висновувати, що робота студентів у дистанційному курсі «Основний музичний інструмент (фортепіано)» має зі обов'язковістю поєднуватися з аудиторними заняттями, практикою гри на фортепіано, консультуванням із викладачем у безпосередньому спілкуванні. Відтак це поєднання форм й методів дистанційного і традиційного навчання репрезентує модель змішаного, а не суто дистанційного навчання. За такого режиму роботи викладач починає виконувати обов'язки тьютора, який супроводжує і спрямовує інструментально-виконавську підготовку студентів і в електронному навчальному середовищі, і в аудиторному навчанні. З огляду на позитивні результати упровадження дистанційних курсів у інструментально-виконавську підготовку майбутніх учителів музики **перспективи подальшого наукового пошуку** вбачаємо в розробленні і використанні нових форм і методів дистанційного навчання: скрайбінгу, інтелектуальні карт і коміксів як різновидів сучасної навчальної інфографіки тощо.

Список використаної літератури

- Гаврілова Л.Г. Специфіка розроблення дистанційних курсів з музично-історичних дисциплін. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Том 58, №2. С.26–37.
- О. Чайковська, Г. Александрова. Мультимедійні технології як чинник формування інноваційного навчального середовища на уроках музики. *Рідна школа*. 2013. №3. С. 66–69.

- Arends R.I. Learning to Teach (9th ed.). New York, Mc-GrawHill, 2012. 610 p.
- Chao-Fernandez, R., Román-Garciab, S. & Chao-Fernandeza, A. Analysis of the use of ICT through music interactive games as educational strategy. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2017. 237. P.576–580.
- Savage J. Reconstructing music education through ICT. *Research in Education*. 2004. No. 78. P.65–77.
- Savage J. Teaching Music with ICT. 2010. URL: https://e-space.mmu.ac.uk/595883/2/teaching_music_with_ICT.pdf (дата звернення: 08.04.2019)
- Simonson M., Smaldino S., Albright M., Zvacek S. Teaching and learning at a distance: foundations of distance education, (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall, 2003. 374 p.
- Yuan Li, Powell, S. MOOCs and Open Education: *Implications for Higher Education*. 2013. URL: <http://publications.cetis.ac.uk/2013/667>. (дата звернення: 09.04.2019)

References

- Arends, R. I. (2012). *Learning to Teach* (9th ed.). New York, Mc-GrawHill.
- Chao-Fernandez, R., Román-Garciab, S. & Chao-Fernandeza, A. (2017). Analysis of the use of ICT through music interactive games as educational strategy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237, 576–580.
- Chaikovska, O., Aleksandrova, H. (2013). Multymediini tehnolohii yak chynnyk formuvannia innovatsiinoho navchalnoho seredovyshcha na urokakh muzyky [Multimedia technologies as a factor in the formation of an innovative learning environment at music lessons]. *Native School*, 3, 66–69. [in Ukrainian].
- Havrilova, L. (2017). Spetsyfika rozroblennia dystantsiinykh kursiv z muzychno-istorychnykh dystsyplin [Specifics of the development of distance courses for musicalhistorical disciplines]. *Information technologies and learning tools*, 58, 2, 26–37. [in Ukrainian].
- Savage, J. (2004). Reconstructing music education through ICT. *Research in Education*, 78, 65–77.
- Savage, J. (2010). *Teaching Music with ICT*. Retrieved from https://e-space.mmu.ac.uk/595883/2/teaching_music_with_ICT.pdf (last accessed: 08.04.2019)
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M. & Zvacek, S. (2003). *Teaching and learning at a distance: foundations of distance education*, (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
- Yuan Li, Powell, S. (2013). *MOOCs and Open Education: Implications for Higher Education* [online]. Retrieved from: <http://publications.cetis.ac.uk/2013/667>. (last accessed: 09.04.2019)

Стаття надійшла до редакції 14.04.2019 р.

Стаття прийнята до друку 19.04.2019 р.

Замороцкая Валентина

кандидат педагогических наук
доцент кафедры музыки и хореографии,
ГБУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»
г.Славянск, Украина

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ФОРМИРОВАНИИ ИНСТРУМЕНТАЛЬНО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ

Аннотация. Художественное образование переживает период интенсивной модернизации и информатизации. Исследование феномена дистанционного обучения на современном этапе развития музыкального образования является целью предлагаемой статьи. Исследование осуществлялось общенаучными методами: анализа, синтеза, абстракции, системности, обобщения. Обосновано мнение о том, что использование информационно-коммуникационных технологий в музыкальном обучении способствует его превращению в высокохудожественный и высокотехнологичный процесс. Активное использование дистанционных курсов при формировании инструментально-исполнительской компетентности студентов позволяет повысить эффективность этого процесса благодаря специфическим методам: привлечению средств ИКТ, художественным проектам, электронном тестированию. Во время проведенного исследования доказано, что использование дистанционного курса в инструментально-исполнительской подготовке будущих учителей музыки фактически является примером модели смешанного обучения, в котором преподавателю отводится роль тьютора. Отмечается, что положительным результатом является более гибкое обучение, которое позволяет учитывать индивидуальные образовательные потребности студентов, индивидуальный темп освоения ими учебного материала.

Ключевые слова: информатизация; дистанционное обучение; инструментально-исполнительская компетентность; учитель музыки; фортепиано.

Zamorotska Valentyna

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D.
Associate Professor of the Department of Music and Choreography,
Donbas State Pedagogical University
Sloviansk, Ukraine

DISTANCE LEARNING IN DEVELOPING FUTURE MUSIC TEACHERS' INSTRUMENTAL PERFORMANCE COMPETENCE

Abstract. The study of the phenomenon of distance learning at the present stage of music education development is the purpose of the proposed article. The study was carried out by general scientific methods: analysis, synthesis, abstraction, systematisation, generalisation. The opinion that the use of information and communication technology in music education contributes to its transformation into a highly artistic and high-tech process is substantiated. The active use of distance learning courses in developing students' instrumental performance competence makes it possible to increase the efficiency of this process through specific methods: attracting ICT, artistic projects, and electronic testing. The author proved that the method of attracting information and communication technologies

contributed to the development of skills of musical interpretive performance: the development of musical thinking autonomy, the acquisition of self-presentation skills and communication with different audiences; creation of «auditory model» of performing interpretation of a musical work; development of the ability to use media during training, critically assessing own media activity. The author's experience of implementing the project method is described: the future music teachers were offered two types of projects: a monosubject project on the discipline «Basic Musical Instrument» (the project activity within the repertoire and performing tasks in the class on music specialty) and a multisubject project involving several specialized disciplines. During the study, it was proved that the use of the distance course in future music teachers' instrumental and performing training is in fact an example of a blended learning model in which the teacher is assigned the role of a tutor. It is noted that a positive result is a more flexible training, which allows to take into account the individual educational needs of students, their individual pace of learning the educational material.

Key words: informatisation; distance learning; instrumental performance competence; music teacher; piano.